

ÎNTÂILE SEMNE ALE COMUNICĂRII

Coriolan PĂUNESCU

Universitatea „Danubius” din Galați

În orice timp, nevoia de știre (de informație) a fost imperioasă. În procesul gândirii evolute, omul a intuit că insul, atunci când știe, devine mai puternic; de aici, și expresia modernă, de astăzi: „Informația înseamnă putere!”. Pentru că, știind, omul poate să prevină, să ia măsuri. Prin urmare, așa cum spune, astăzi, Pierre Albert, „nevoia de informație este una dintre datele fundamentale ale întregii omeniri”. Și, nu întâmplător, valoarea știrilor crește atunci când ele sunt exclusive; de fapt, când au, cum ar spune Jean-Nöel Jeanneney, o „exclusivitate provizorie”, pentru că ele, oricum am spune-o, sunt totalmente destinate circulației publice.

Semnele, forma primitivă a comunicării

Forma cea mai primitivă a comunicării au reprezentat-o semnele, evident în lipsa scrierii. O creștătură sau mai multe, făcute într-un copac putea să însemne ceva; de exemplu: **Ferește-te**, „pe aici, trec cei ce te caută!”. Un mesaj, pentru primii oameni, putea să însemne o piatră colorată, o crenguță ruptă; bunăoară, semnificând apropierea inamicului, sau trecerea vânatului într-o anumită direcție. În categoria semnelor, după descoperirea focului, intrau mesajele transmise prin fumul de o anumită intensitate, ba chiar și prin flacăra, la vreme de noapte. Desigur, astfel de „semne” au fost utilizate și în Evul Mediu. În Moldova, de exemplu, în vremea voievozilor, ivirea tătarilor sau a turcilor dar și a altor neamuri, firește nedorite, erau semnalate prin focuri, pentru că acestea se iveau cu primejdie.

Jean-Nöel Jeanneney, în lucrarea „O istorie a mijloacelor de comunicare” (Institutul European, Iași, 1997), afirmă că procedeul acesta, primitiv, se menține și astăzi; de exemplu, la desemnarea papilor. Astfel, alegerea unui suveran pontif este anunțată în Piața Sfântului Petru printr-un fum de culoare albă, în timp ce fumul negru semnifică faptul că ultimul vot al cardinalilor a fost indecis și că deliberarea continuă.

Mesajele vorbite

Modalităților de semnalizare, înainte de apariția scrisului, omul avea să le adauge și unele informații; de fapt, unele mesaje vorbite, aduse la destinație, prin intermediul unor alergători, care preluau, unii de la alții, mesajele la schimbarea ștafetei. Exemplul cel mai sugestiv îl reprezintă episodul alergătorului de la Marathon, în anul 490 î. Hr. În fapt, după victoria grecilor asupra perșilor, mesagerul a parcurs 42,195 km până la Atena, pentru a face cunoscut rezultatul luptelor. După anunțul făcut, alergătorul a căzut, murind de epuizare. Urmașii au văzut, în acest ultim act al misiunii alergătorului, o moarte simbolică. El și-a smuls, pur și simplu, vestea din ființa sa, odată cu ultima suflare!

Acest sistem **al ștafetei**, a fost dus pe culmile eficacității de incașii din Peru (înainte de a fi cuceriiți de spanioli). Imperiul, în această perioadă, nu cunoștea scrierea, după cum nu cunoștea nici calul, evident ca mijloc de deplasare; totuși, împăratul incaș, pentru a-și exercita prerogativele, avea nevoie de o mai rapidă circulație a știrilor, mai ales a celor foarte secrete, care îi confereau o adevărată putere de acțiune. De aceea, pe 2400 de kilometri, între Quito și Cuzco, s-a construit din ordin împărațesc, un drum pavat, menit să străbată munții, în linie dreaptă, printr-o scară monumentală; această arteră putea fi parcursă, de ștafete, numai în zece zile! În acest mod, respectiv din gură în gură, prin intermediul alergătorilor, înlocuiți după fiecare 20 de kilometri, veștile ajungeau relativ proaspete și cu mesajul intact. La preluarea mesajului, vechea ștafetă nu se despărțea de înlocuitori până ce aceștia nu dovedeau că pot repeta, întocmai, informația ce trebuia transmisă.

Instrumente de comunicare

Unii specialiști afirmă că incașii din Peru aveau, totuși, un anume mod de a scrie, chiar dacă acesta nu putea fi identificat pe baza criteriilor noastre, moderne; este vorba, de fapt, de „*limba elitistă a înțelepților amantas, aparținând culturii incașe*” (Petratu, Cornelia; Roidinger, Bernanr, *Mesaje ale unei alte civilizații. Pietrele deșertului Inca*, București, Editura Saeculum și Editura Vestala, 1996) care a dispărut integral. Din afirmațiile specialiștilor în astfel de limbaje, rezulta că incașii foloseau, pentru comunicare, un anume „instrument”, realizat din fire și noduri, care aveau, ca semnificații, cifre și cuvinte, ce alcătuiau texte; de fapt mesaje pe care le descifrau doar cei inițiați.

Singurele legături cu acest mod de comunicare se fac în epoca noastră prin acele fragmente („resturi de limbaj”) denumite **chipo**, descoperite cu prilejul unor săpături arheologice, insuficiente însă pentru a putea să redea „o imagine mai amplă despre posibilitățile acestei scrieri”, afirmă unii autori (Kuhlen, Os, *Sistem ocult de dominare a lumii. Istoria secretă a omenirii*, București, Editura Saeculum I.O., 2001). Se pare că unele dintre aceste **chipo** erau parte din mesajele depuse în

morminte, pentru ca decedații să urmeze, dincolo, anumite instrucțiuni. Dar acest instrument de comunicare era utilizat și pentru alte genuri de mesaje, legate de viața politică, de secretele imperiului respectiv.

Această „scriere”, pe bază de șnururi și noduri, era foarte veche, de vreme ce, în mitologia incașă, se vorbește despre zeul cu piele albă și barbă, numit Viracocha, trăitor la Tiahuanaco, înainte de potopul lui Noe, învățând pe oameni acest mod de alcătuire și de transmitere a mesajelor. În esență, de a comunica peste spațiu și timp vremelnic sau eternizând limbajul incașilor, din cele mai vechi perioade ale existenței lor. Se pare că, mărimea nodurilor, modul lor de legare, culoarea și lungimea firului etc. întruchipau „textul” propriu-zis, așa cum semnele se traduc în sunete, silabe, cuvinte, propoziții și fraze.

Incașii însă, pentru a „scrie” prin acest limbaj, aveau o elită de învățați, pe care specialiștii îi desemnează printr-o sintagmă de genul: scribi de stat, adică „chipo-camayoc” care se bucurau de multă apreciere și considerație, ceea ce nu-l împiedica pe suveran să-i pedepsească, chiar prin tăierea capului atunci când greșeau.

Un alt mod de transmitere a mesajelor

Desigur, între timp, inventarea și însușirea, din ce în ce mai largă, a scrisului, va determina un alt mod de transmitere a informațiilor. Și aceasta, cu atât mai mult, cu cât scrierea, așa cum afirmă unii specialiști, a fost contemporană cu domesticirea și dresajul animalelor, prin folosirea cărora viteza de circulație a știrii avea să crească; de fapt, să se dubleze, pentru că, un cal atinge 25 km/h, iar un dromader african, în jur de 80 km/zi, fapt ce i-a recomandat de timpuriu ca purtători ai mesageriilor de știri, pretutindeni în lume.

Se ajunge, astfel, la serviciile de poștă, care, așa cum se afirmă, datează din vremea imperiului persan al Ahemenizilor, de unde s-a transmis monarhiilor elenistice, apoi imperiului roman și bizantin, precum și lumii musulmane. În acest sens, Guy Achard (Achard, Guy, *La communication à Rome*, Paris, Pazot, 1994) vorbește despre modul în care, la Roma, s-a trecut progresiv de la dominația oralului la dominația scrisului. Se afirmă că, anual, corespondența particulară a reușit să atingă sute de mii de scrisori concurând, în mod fericit, zvonurile.

Dar curiozitatea oamenilor a stimulat, întotdeauna, povestitorii de fapte, de istorii mai noi sau mai vechi, chiar după apariția scrisului; asemenea lucruri erau povestite, în Grecia antică, de exemplu, de **aezi** iar mai târziu, în Evul Mediu, de cunoscuții trubaduri, cu toți îndeplinind, astfel, funcții de comunicare. Pierre Albert, în legătură cu aceste aspecte, afirmă: „*Preocuparea de a păstra povestirea marilor evenimente și de a descrie lumile străine, de la Homer și de la Herodot la Marco Polo, a dat naștere unor opere care, mutatis mutandis, se înrudesesc cu reportajele din zilele noastre*”.

Pentru uzanțe legate de administrație, imperiile Antichității, dar și ale Evului Mediu, au creat „servicii” de colectare a informațiilor, pe care le difuzau, oral sau scris, unele fiind destinate marelui public, de vestitorii lor.